

Vyjádření Jednoty pro deinstitucionalizaci ke Společnému stanovisku APSS ČR, NRZP a RS ČR k deinstitucionalizaci sociálních služeb

Jednota pro deinstitucionalizaci (dále JDI) **zásadně nesouhlasí** se Společným stanoviskem APSS ČR, NRZP a RS ČR k deinstitucionalizaci sociálních služeb (dále Stanovisko). Ve Stanovisku jeho autoři vysvětlují, proč nelze dosáhnout deinstitucionalizace všech sociálních služeb a v zásadě podporují názor, že zachování institucionální péče je nezbytné. V první části svého stanoviska ideu deinstitucionalizace podporují, pak však přicházejí s mnoha výhradami a problémy, kvůli kterým podle nich není deinstitucionalizace v ČR možná.

JDI, která hájí a prosazuje principy deinstitucionalizace a uplatnění práv znevýhodněných občanů, se proti tomuto Stanovisku zásadně ohrazuje a považuje za nutné **odborně korigovat některá tvrzení**, která ve Stanovisku zaznívají.

Co je a co není deinstitucionalizace

Deinstitucionalizace sociálních služeb znamená transformaci (změnu) institucionální (ústavní) péče v různé formy péče komunitní. Je součástí společenských změn a zásadní změnou pohledu na poskytování sociálních a souvisejících služeb. A to s respektem k právu každého člověka být součástí společnosti a získat podporu, kterou k tomu potřebuje.

Národní strategie sociálních služeb 2016–2025 říká, že deinstitucionalizace je proces, jehož cílem „je zajištění poskytované podpory nesoběstačným osobám **v jejich přirozeném prostředí**“. Deinstitucionalizace neznamená, že všichni lidé budou žít v domácím prostředí do konce života. Cílem deinstitucionalizace je systém moderních sociálních služeb, jehož součástí jsou i komunitní pobytové služby, tj – dostupné a malé, s limitovanou kapacitou domácnosti i zařízení. Za takové však nelze v žádném případě považovat „zařízení s kapacitou do 120 lůžek“, o kterých hovoří Stanovisko.

Mezinárodní i česká legislativa zaručuje všem i znevýhodněným lidem, **právo na důstojný život** a možnost **vybrat si, kde, s kým a jak chtějí žít**. Deinstitucionalizace služeb pro jednotlivé cílové skupiny samozřejmě může narážet na různé překážky a musí zohledňovat mnohá specifika. Práva zaručená ústavou, zákony i mezinárodními úmluvami jsou však nedělitelná. Nelze tedy rezignovat na dokončení deinstitucionalizace služeb pro jakoukoli skupinu občanů.

Děti v pobytových službách ústavního typu

Ve většině evropských zemí **proces deinstitucionalizace péče o děti již proběhl** a kapacity komunitních pobytových zařízení jsou v řádů jednotek dětí. Velkokapacitní zařízení ústavního typu pro děti v řádech desítek až stovek dětí tam prostě neexistují.

Naopak, **ČR je na předním místě v počtu dětí umístovaných v ústavních zařízeních**. A to včetně stovek dětí s postižením, které žijí v Domovech pro osoby se zdravotním postižením společně s dospělými, bez přiměřené péče. Rychlá transformace zařízení pro děti je velmi naléhavá.

Senioři v pobytových službách ústavního typu

Každý člověk má **právo žít ve svém prostředí** – v rodině. Pokud to nejde, tak v komunitě a teprve potom, když ani toto řešení není možné, nastupuje jako záchranná síť systém pobytových komunitních zařízení. Klíčové je v první řadě **podporovat první dva články tohoto řetězu**.

Vracíme se k odvěkému způsobu fungování lidského společenství, které se vždy dokázalo postarat o své potřebné ve svém středu. Ne jim vytvářet vlastní svět na okraji společnosti, izolovaný od běžného života. Systém ústavů a velkých „domovů“ je v historii lidstva jen malou odbočkou a přibližně sto let trvajícím experimentem. V naší společnosti jsme toto bohužel přijali jako normu, a ne jako alternativu nebo nutné zlo.

Osoby se zdravotním postižením v pobytových službách ústavního typu

Zatímco Stanovisko se vyjadřuje k jakémusi extrémnímu tlaku a snaží se vyvolat obavy o klienty odcházející z ústavů, JDI vyjadřuje naopak obavy o tisíce těch, kteří žijí v institucionálních podmínkách a v prostředí, o kterém desetiletí víme, že je pro život člověka nevhodné. Tito lidé přitom v naprosté většině nemají jinou alternativu.

Osoby s duševním onemocněním v pobytových zařízeních ústavního typu

JDI se plně **ztotožňuje se stanoviskem Asociace komunitních služeb a FOKUS ČR**, které reaguje na závažná vyjádření směrem k lidem s duševním onemocněním ze Stanoviska www.fokus-cr.cz/index.php/aktuality.

Finance nejsou skutečnou překážkou deinstitucionalizace

Za **nepodložené** považujeme tvrzení Stanoviska, že mezi zásadní důvody, proč není DI v ČR možná, patří **nedostatek financí**:

- V České republice **neexistuje relevantní finanční studie**, o kterou by šlo opřít tvrzení, že přechodu k systému komunitních služeb nelze dosáhnout kvůli nedostatku finančních zdrojů.
- Nepřetržitá 24hodinová péče ve velkokapacitních zařízeních je finančně **velmi nákladná**. Zahrnuje hotelové služby a **mnoho vedlejších nákladů spojených s provozem**. Z dlouhodobého hlediska se vyplatí komunitní služby, které nejen svým klientům umožňují zachovat mnohem **vyšší kvalitu života**, ale je **možné je kombinovat s neformální péčí a službami v komunitě**.
- V České republice žijí **desetitisíce lidí** v pobytových službách ústavního typu, které neodpovídají životnímu stylu a standardu 21. století. **Vynaložit prostředky na to, aby lidé nežili jako v minulém či předminulém století**, je nezbytné.
- Výstavba a rozšiřování velkokapacitních zařízení znamená, že zastaralá podoba sociálních služeb bude s **vynaložením obrovských finančních prostředků zakonzervována i pro další generace**.

Závěrem

JDI je odborná organizace prosazující principy deinstitucionalizace sociálních služeb a realizaci v ČR.

Chápeme, že někteří poskytovatelé velkokapacitních zařízení, kteří jsou sdruženi v APSS, se myšlenkami deinstitucionalizace mohou cítit ohroženi.

Zpochybňování procesů deinstitucionalizace a transformace však vede k udržování stavu, kdy desítky tisíc našich spoluobčanů, dětí, lidí se zdravotním postižením či seniorů, jsou **nuceni žít v podmínkách, které by si sami dobrovolně nevybrali**. Proto je povinností nás všech společně podnikat kroky, které povedou k **zásadní změně tohoto stavu**.

Za Jednotu pro deinstitucionalizaci z. s.,

Mgr. Terezie Hradilková, předsedkyně

V Praze 8. 10. 2020